

DZIAŁALNOŚĆ PLACÓWEK POMOCY SPOŁECZNEJ I RODZIN ZASTĘPCZYCH W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2009 R.

PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. zm.) opiekę nad dziećmi i młodzieżą pozbawioną całkowicie lub częściowo opieki ze strony rodziny naturalnej, realizowaną w ramach pomocy społecznej, sprawują placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze.

W województwie małopolskim według stanu w dniu 31 XII 2009 r. funkcjonowało 228 **placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego** oraz 58 **placówek całodobowych**: 29 placówek socjalizacyjnych, 19 rodzinnych i 4 placówki interwencyjne. Ponadto działało 6 placówek wielofunkcyjnych, które łączyły działania interwencyjne, socjalizacyjne oraz inne działania na rzecz pomocy dziecku i rodzinie.

Placówki całodobowe prowadzone były przede wszystkim przez samorzady powiatowe (16 placówek), miasta na prawach powiatu (13) i kościoły oraz związki wyznaniowe (15). Ponadto organami prowadzącymi były także stowarzyszenia (10), samorzady gminne i fundacje.

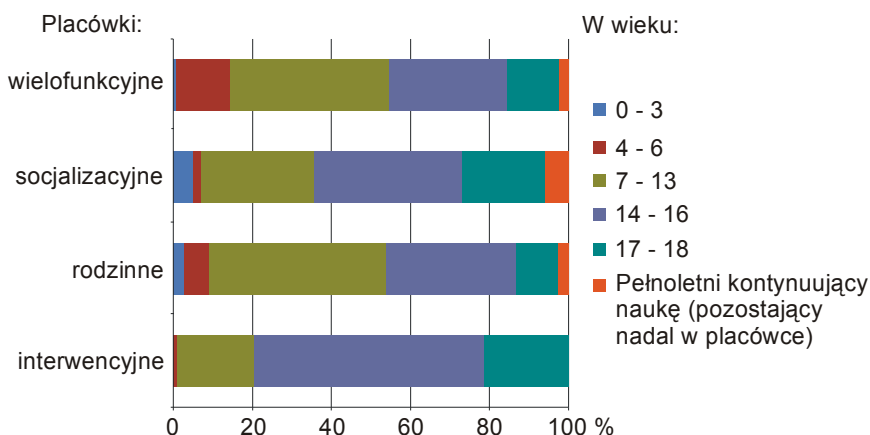
TABL.1 PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE WEDŁUG TYPÓW
PLACÓWEK
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Placówki	Miejsca	Wycho- wankowie
Placówki całodobowe 2008	53	1240	1165
..... 2009	58	1272	1189
socjalizacyjne	29	819	776
rodzinne	19	151	143
interwencyjne	4	106	103
wielofunkcyjne	6	196	167
Placówki wsparcia dziennego ... 2008	223	7372	7025
..... 2009	228	7647	7372
opiekuńcze	202	5789	5275
specjalistyczne	26	1858	2097

Najwięcej placówek wsparcia dziennego prowadzonych było przez samorzady gminne (140 placówek), stowarzyszenia (46) oraz miasta na prawach powiatu (16). Dla pozostałych organami prowadzącymi były kościoły i związki wyznaniowe, samorzady powiatowe, fundacje i organizacje społeczne.

Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze w ciągu 2009 r. objęły opieką 1987 osób. W placówkach socjalizacyjnych przebywało 1106 wychowanków, czyli 55,7% podopiecznych umieszczonych we wszystkich placówkach.

Wykr. 1. Struktura wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych według wieku i typu placówek w 2009 r.
Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Łącznie w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych było 634 chłopców i 555 dziewcząt.

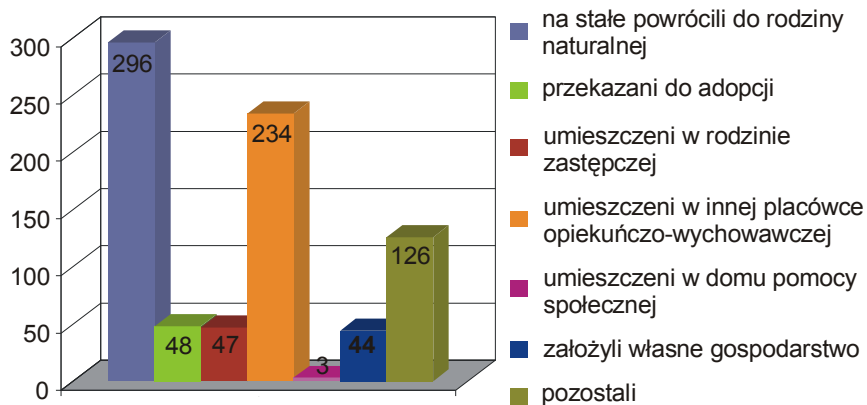
W placówkach opiekuńczo-wychowawczych objęto opieką 162 osoby chorujące przewlekle i 114 osób niepełnosprawnych. W końcu 2009 r. w tych placówkach przebywało również 58 sierot i 227 półsierot, które łącznie stanowiły 24,0% wychowanków.

W końcu omawianego roku 93,8% (1115) wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych stanowiły osoby przyjęte na podstawie orzeczenia sądu. Z ogólnej liczby dzieci umieszczonych w placówkach całodobowych 65,3% to wychowankowie placówek socializacyjnych. Wśród nich 96,1% to podopieczni przyjęci na podstawie orzeczenia sądu. Osoby przyjęte do placówek opiekuńczo-wychowawczych po raz pierwszy w 2009 r. stanowiły 61,9% wszystkich wychowanków.

W ciągu 2009 r. spośród 798 wychowanków, którzy opuścili całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze najczęściej, bo 37,1% na stałe powróciło do rodziny naturalnej, a 29,3% zostało umieszczonych w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze w 2009 r. wspomagało swoją pracą 244 wolontariuszy, w tym najliczniejsza grupa - 117 osób (48,0%) - pomagała w placówkach socializacyjnych.

Wykr. 2. Powody odejścia wychowanków z całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych w ciągu 2009 r.

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Placówki wsparcia dziennego, wspierając funkcje opiekuńczo-wychowawcze rodziny, świadczyły w ciągu omawianego roku opiekę nad 14057 wychowankami, w tym 70,6% dzieci i młodzieży przyjęły placówki opiekuńcze w ramach świetlic, kół zainteresowań, klubów i ognisk wychowawczych. Z pomocy

W województwie małopolskim najliczniejszą grupę wychowanków stanowiła młodzież w wieku 14-18 lat (669 osób, tj. 56,3%). Liczną grupę tworzyły dzieci w wieku 7-13 lat (372 osoby, tj. 31,3%). Najmłodsze dzieci – do 6 lat, stanowiły 7,8% (93 osoby). W placówkach pozostawało także 55 osób pełnoletnich kontynuujących naukę. W końcu 2009 r. w placówkach interwencyjnych przebywało tylko 1 dziecko poniżej 7 roku życia, a osób pełnoletnich nie było.

placówek specjalistycznych, gdzie dodatkowo prowadzi się zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, indywidualne programy korekcyjne oraz udziela się pomocy w kryzysach szkolnych i rodzinnych, skorzystało 4139 osób.

W 2009 r. placówki dzienne zapewniły opiekę 131 osobom niepełnosprawnym, w tym 58,0% (76 osób) przyjęły placówki specjalistyczne. We wszystkich placówkach wsparcia dziennego pracowało 430 wolontariuszy, w tym 266 w placówkach opiekuńczych.

Ponadto placówki wsparcia dziennego dysponowały 25 okresowymi miejscami noclegowymi znajdującymi się w placówkach opiekuńczych.

TABL. 2 PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE WEDŁUG POWIATÓW W 2009 R.
Stan w dniu 31 XII

POWIATY	Całodobowe			Wsparcia dziennego		
	placówki	miejsca	wycho- wankowie	placówki	miejsca	wycho- wankowie
OGÓLEM	58	1272	1189	228	7647	7372
POWIATY						
Bocheński	2	36	34	6	267	284
Brzeski	1	30	30	5	175	84
Chrzanowski	1	9	9	8	270	422
Dąbrowski	1	24	25	1	52	197
Gorlicki	2	47	45	6	193	230
Krakowski	2	64	89	19	548	450
Limanowski	2	29	29	4	133	127
Miechowski	1	37	29	4	126	93
Myślenicki	-	-	-	13	380	319
Nowosądecki	3	46	42	22	471	333
Nowotarski	2	16	19	9	245	178
Olkuski	1	30	28	9	192	127
Oświęcimski	2	68	60	18	477	451
Proszowicki	-	-	-	10	327	384
Suski	-	-	-	3	128	91
Tarnowski	-	-	-	31	778	639
Tatrzański	2	39	36	6	158	136
Wadowicki	1	30	24	2	75	69
Wielicki	1	35	33	2	40	20
MIASTA NA PRAWACH POWIATU						
Kraków	26	554	482	29	1941	2268
Nowy Sącz	5	88	79	17	456	348
Tarnów	3	90	96	4	215	122

RODZINY ZASTĘPCZE

Oprócz systemu instytucjonalnego opieki nad dziećmi i młodzieżą, którą sprawują placówki opiekuńczo-wychowawcze, funkcjonują również rodziny zastępcze, w których można umieścić dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej. Rodziny zastępcze dzielą się na: spokrewnione i niespokrewnione z dzieckiem, zawodowe niespokrewnione z dzieckiem: wielodzietne, specjalistyczne oraz o charakterze pogotowia rodzinnego.

W końcu grudnia 2009 r. w województwie małopolskim funkcjonowały 2163 rodziny zastępcze. W porównaniu z rokiem poprzednim w 2009 r. nastąpił spadek liczby rodzin zastępczych o 92 rodziny (4,1%). Spadek ten dotyczył rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (91 rodzin) oraz niespokrewnionych z dzieckiem (8 rodzin), przy czym nieznacznie wzrosła liczba zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem specjalistycznych rodzin zastępczych (4 rodziny) oraz zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem rodzin zastępczych o charakterze pogotowia rodzinnego (3 rodziny).

Tabl. 3 RODZINY ZASTĘPCZE I DZIECI W RODZINACH ZASTĘPCZYCH
WEDŁUG TYPU RODZINY
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rodziny zastępcze	W tym na wsi	Dzieci ^a w rodzinach zastępczych	W tym w wieku 0-3 lat
OGÓLEM 2008	2255	945	3263	253
..... 2009	2163	942	3182	254
Spokrewnione z dzieckiem	1770	745	2360	120
Niespokrewnione z dzieckiem	276	140	418	24
Zawodowe niespokrewnione z dzieckiem	117	57	404	110
wielodzietne	45	28	221	19
specjalistyczne	16	6	28	6
o charakterze pogotowia rodzinnego	56	23	155	85

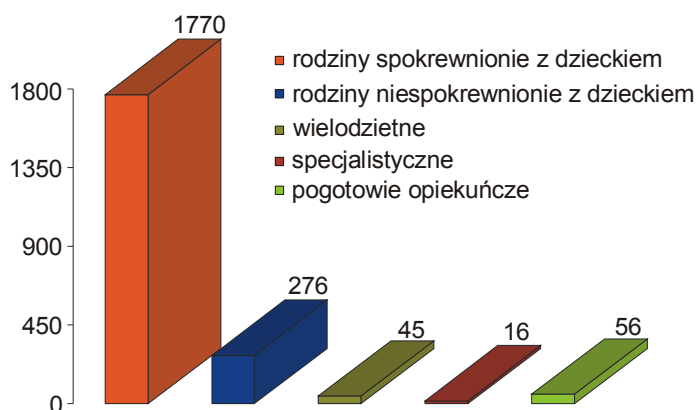
a Do lat 18.

Dla 1507 rodzin organem prowadzącym był samorząd powiatowy, a dla 656 miasto na prawach powiatu.

Według stanu w końcu 2009 r. funkcję rodziny zastępczej pełniło 1315 małżeństw i 848 osób samotnych. Najwięcej, bo 30,4% ogółu rodzin zastępczych było prowadzonych przez osoby w wieku 51-60

lat. Rodziny, do których przyjęto jedno dziecko stanowiły 69,7%, dwoje dzieci - 20,4%, troje dzieci - 6,0%, czworo dzieci - 2,0% natomiast pięcioro i więcej dzieci - 1,9% ogółu.

Wykr. 3. Rodziny zastępcze według typu rodziny w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Większość, bo aż 81,8% rodzin zastępczych stanowiły rodziny spokrewnione z dzieckiem. Wychowywało się w nich 75,2% wszystkich dzieci przebywających w rodzinach zastępczych.

Według stanu w dniu 31 XII 2009 r. w rodzinach zastępczych przebywało 3406 podopiecznych, w tym 3182 dzieci do 18 lat, wśród których 44,8% stanowiły dziewczęta. Ogólna liczba wychowanków rodzin zastępczych zmalała o 70 dzieci w porównaniu z rokiem poprzednim.

W rodzinach zastępczych znajdowało się 304 dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności oraz 214 sierot. Po raz pierwszy w rodzinach zastępczych przebywało 610 dzieci.

Wśród wychowanków niepełnoletnich największą grupę stanowiły osoby w wieku 7-13 lat, ich udział wyniósł 41,4%. Stosunkowo dużą zbiorowość tworzyły też dzieci w wieku 14-18 lat - 40,6%, natomiast dzieci w wieku 4-6 lat stanowiły 10,0%, a w wieku 3 lat i mniej - 8,0%.

W rodzinach zastępczych pozostawało 224 dzieci, które w omawianym roku osiągnęły pełnoletniość, w tym 202 w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem. Były to głównie osoby nieusamodzielnione, spośród których 209 kontynuowało naukę.

W 2009 r. rodziny zastępcze opuściło 399 dzieci poniżej 18 roku życia, w tym 122 powróciło do rodziny naturalnej. Do placówek opiekuńczo-wychowawczych skierowano 80 dzieci, do adopcji trafiło 108 dzieci, a 73 znalazło miejsce w innej rodzinie zastępczej.

Rodziny zastępcze opuściło również 111 młodych ludzi powyżej 18 roku życia, w tym 11 osób usamodzielniało się, 17 powróciło do rodziny naturalnej i krewnych, a 35 dzieci założyło własne gospodarstwa domowe.

TABL. 4 RODZINY ZASTĘPCZE I DZIECI W RODZINACH ZASTĘPCZYCH WEDŁUG POWIATÓW
Stan w dniu 31 XII

POWIATY	Rodziny zastępcze	W tym spokrewnione z dzieckiem	Dzieci ^a w rodzinach zastępczych		W tym w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem
			w liczbach bezwzględnych	na 1000 dzieci w wieku do lat 18	
OGÓLEM	2163	1770	3182	4,8	2360
POWIATY					
Bocheński	81	73	133	5,8	111
Brzeski	36	30	53	2,6	43
Chrzanowski	112	95	184	8,3	139
Dąbrowski	27	23	39	3,2	34
Gorlicki	79	71	110	4,8	90
Krakowski	163	132	245	4,8	176
Limanowski	77	58	109	3,4	74
Miechowski	50	42	68	7,3	55
Myślenicki	53	40	100	3,6	68
Nowosądecki	99	68	156	3,0	88
Nowotarski	108	87	179	4,2	120
Olkuski	101	87	143	7,1	117
Oświęcimski	130	110	182	6,4	136
Proszowicki	31	27	50	5,8	37
Suski	58	50	97	5,3	75
Tarnowski	84	66	131	3,0	86
Tatrzański	54	49	71	5,2	64
Wadowicki	106	82	179	5,4	117
Wielicki	58	34	87	3,7	46
MIASTA NA PRAWACH POWIATU					
Kraków	501	424	629	5,4	524
Nowy Sącz	75	53	123	7,4	63
Tarnów	80	69	114	5,8	97

a Do lat 18.

STACJONARNE ZAKŁADY POMOCY SPOŁECZNEJ

W województwie małopolskim według stanu w dniu 31 XII 2009 r. działalność w zakresie stacjonarnej pomocy społecznej prowadziło 125 zakładów, które dysponowały 8933 miejscami. Są to domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy, placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej, środowiskowe domy samopomocy lub inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, domy dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży, noclegownie, schroniska dla bezdomnych i pozostałe. Liczba miejsc w tych placówkach wzrosła w porównaniu z 2008 r. o 2,2%. Najwięcej miejsc, bo aż 84,9% znajdowało się w domach pomocy społecznej.

TABL. 5 STACJONARNE ZAKŁADY POMOCY SPOŁECZNEJ

WYSZCZEGÓLNIENIE	Placówki (domy lub ośrodki) stan w dniu 31 XII	Miejsca stan w dniu 31 XII	Mieszkańcy stan w dniu 31 XII	Mieszkańcy w ciągu roku
OGÓŁEM 2008	118	8740	8618	.
..... 2009	125	8933	9007	10996
Domy pomocy społecznej	89	7581	7433	7872
Rodzinne domy pomocy	2	13	13	13
Placówki zapewniające całodobową opiekę ^a w ramach działalności gospodarczej	14	381	368	383
Schroniska lub domy dla bezdomnych	9	474	425	1374
Domy dla matek	6	174	178	552
Noclegownie	4	290	579	747
Pozostałe	1	20	11	55

a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku.

Zakłady stacjonarne pomocy społecznej działały zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Do sektora publicznego należało 60 zakładów, które dysponowały 6102 miejscami. Spośród nich dla 42 placówek organem prowadzącym był samorząd powiatowy. Do sektora prywatnego należało 65 placówek z liczbą miejsc 2831, w tym 41 zakładów prowadzonych było przez kościoły i związki wyznaniowe.

Najliczniejszą grupę spośród 9,0 tys. mieszkańców stacjonarnych zakładów pomocy społecznej w końcu 2009 r. stanowiły osoby w wieku 41-60 lat (32,5%) oraz 75 lat i więcej (30,3%). W pierwszym wymienionym przedziale wiekowym dominowali mieszkańcy placówek dla osób przewlekle psychicznie chorych (43,1%), w drugim pensjonariusze placówek dla osób przewlekle somatycznie chorych (41,9%) i w podeszłym wieku (41,8%).

Na 1000 osób zaliczonych do grupy wiekowej 75 lat i więcej zamieszkujących

TABL. 6 MIESZKAŃCY STACJONARNYCH ZAKŁADÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WIEKU I TYPU PLACÓWKI Stan w dniu 31 XII

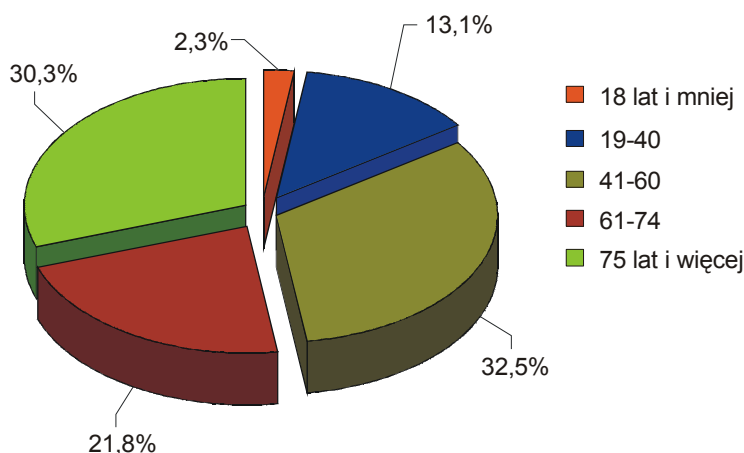
WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W wieku				
		do 18 lat	19-40	41-60	61-74	75 lat i więcej
OGÓŁEM 2008	8618	303	1075	2580	1957	2703
..... 2009	9007	205	1185	2926	1962	2729
w placówkach dla osób:						
W podeszłym wieku	1757	-	11	166	438	1142
Przewlekle somatycznie chorych	1948	-	30	287	487	1144
Przewlekle psychicznie chorych	2562	-	288	1261	693	320
Niepełnosprawnych intelektualnie ..	1522	99	589	592	167	75
dorosłych	1213	29	428	526	155	75
dzieci i młodzieży	309	70	161	66	12	-
Niepełnosprawnych fizycznie	25	-	-	-	-	25
Matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	178	80	72	20	5	1
Bezdomnych	1004	20	191	599	172	22
Innych osób	11	6	4	1	-	-

nasze województwo, 13 przebywało w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej.

W domach pomocy społecznej w końcu roku przebywało 82,5% wszystkich pensjonariuszy stacjonarnych zakładów pomocy społecznej, tj. 7433 osoby, w tym osoby przewlekle psychicznie chore stanowiły 34,5%, przewlekle somatycznie chore 26,2%, w podeszłym wieku 18,5%, niepełnosprawne intelektualnie 16,3%.

W zakładach stacjonarnych pomocy społecznej przebywały osoby nieopuszczające łóżek, które stanowiły 12,0% (1084 osoby) ogólnej liczby pensjonariuszy. Najwięcej było ich w placówkach dla osób przewlekle somatycznie chorych (53,0%).

Wykr. 4. Struktura mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według wieku w 2009 r.
Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Pobyt w placówkach opłacało przynajmniej w części z dochodów własnych, np. z emerytury, renty, renty socjalnej, zasiłku stałego - 86,1% mieszkańców (7755 osób). W tej grupie 5,4% (417 osób) opłaciło swój pobyt w pełnej wysokości (wzrost o 0,8 pkt proc. w stosunku do 2008 r.). Gmina lub budżet państwa pokrył pełną odpłatność 8,4% pacjentów (w 2008 r. - 3,8%). Z odpłatności zwolniono 3,1% pensjonariuszy.

Według stanu z końca 2009 r.

na miejsce w stacjonarnym zakładzie pomocy społecznej oczekiwało 331 osób. Najwięcej, bo aż 96,4% osób czekało na miejsce w domu pomocy społecznej.

W stacjonarnych zakładach pomocy społecznej pracowało 5676 osób (o 1,0% mniej w porównaniu z 2008 r.). Najwięcej osób, bo 95,8% (5440 osób) pracowało w domach pomocy społecznej.

Personel medyczny to: 20 lekarzy, 856 pielęgniarek i 104 fizjoterapeutów. W placówkach pracowali również wolontariusze - 384 osoby. Nastąpił nieznaczny wzrost ich liczby (o 40 osób) w porównaniu z poprzednim rokiem.

TABL. 7 STACJONARNE ZAKŁADY POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG POWIATÓW W 2009 R.

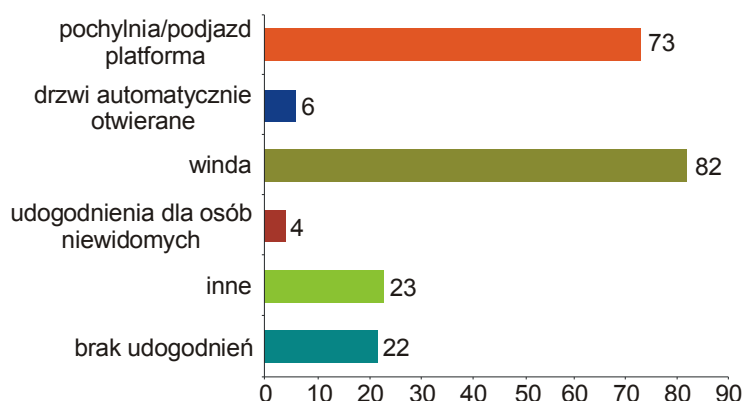
POWIATY	Placówki (domy lub ośrodki) stan w dniu 31 XII	Miejsca stan w dniu 31 XII		Mieszkańcy stan w dniu 31 XII	Mieszkańcy w ciągu roku
		w liczbach bezwzględnych	na 10 tys. ludności		
OGÓLEM	125	8933	27,1*	9007	10996
POWIATY					
Bocheński	1	135	13,2	129	138
Brzeski	2	69	7,6*	69	77
Chrzanowski	5	218	17,1	209	245
Dąbrowski	2	103	17,6*	101	109
Gorlicki	4	302	28,2	302	345
Krakowski	9	853	33,7	852	910
Limanowski	4	155	12,5	155	163
Miechowski	6	369	73,6	366	568
Myslenicki	4	281	23,4	281	289
Nowosądecki	5	343	16,9	341	343
Nowotarski	3	160	8,6	155	169
Olkuski	4	217	19,1*	195	277
Oświęcimski	3	330	21,5	329	334
Proszowicki	2	165	38,0	165	168
Suski	4	195	23,6	190	199
Tarnowski	12	658	33,6	640	897

TABL. 7 STACJONARNE ZAKŁADY POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG POWIATÓW W 2009 R. (dok.)

POWIATY	Placówki (domy lub ośrodki) stan w dniu 31 XII	Miejsca stan w dniu 31 XII		Mieszkańcy stan w dniu 31 XII	Mieszkańcy w ciągu roku
		w liczbach bezwzględnych	na 10 tys. ludności		
POWIATY (dok.)					
Tatrzański	3	149	22,8	149	165
Wadowicki	6	446	28,6	443	453
Wielicki	3	112	10,1	99	104
MIASTA NA PRAWACH POWIATU					
Kraków	28	2686	35,6	2910	3740
Nowy Sącz	5	434	51,3	425	578
Tarnów	10	553	48,0	502	725

* Dane zostały zmienione (11.08.2010 r.) w stosunku do wcześniej opublikowanych (30.06.2010 r.).

Wyk. 5. Liczba zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według rodzajów przystosowania jednostki do potrzeb osób niepełnosprawnych w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Od 2009 r. sprawozdawczość GUS zawiera również dane dotyczące rodzajów przystosowania jednostki do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Najbardziej przyjazne osobom niepełnosprawnym były domy pomocy społecznej. W 89,0% tego typu placówek występowały windy, a w 82,2% pochylnie, podjazdy lub platformy.

Źródłem informacji wykorzystanych do opracowania były wyniki badań prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny na formularzach:

PS-01 Sprawozdanie placówki opiekuńczo-wychowawczej

PS-02 Sprawozdanie rodzin zastępczych

PS-03 Sprawozdanie zakładu stacjonarnego pomocy społecznej

Opracowanie: Barbara Nawrot, Zofia Pardiak, Magdalena Skórzak - Ośrodek Statystyki Pomocy Społecznej, Urząd Statystyczny w Krakowie, tel. 12 36 10 203, 12 36 10 229.

Skład komputerowy - Wydział Analiz i Opracowań Zbiorczych